

Oláh András

Levegővétel

Bakacsi Ernő: A „Verőfény” titka

Múlt és jelen, képzelet és valóság keveredik Bakacsi Ernő új kötetének darabjaiban. A szerző a tőle megszokott aprólékos pontossággal járja körül a fölvetett témákat. Írásainak szereplői a legkülönbözőbb társadalmi kategóriákból származnak – a falusi parasztgazdaságban dolgozótól a lottómilliárdosig, a fogyatékosotthonban élőtől a börtönparancsnokig. A cselekmények is látszólag egymástól távoleső történeteket villantanak fel, ugyanakkor mégis megvan bennük a közös szál, ami az erkölcsiségre, a moralitásra vezethető vissza. A legfontosabb ugyanis Bakacsi Ernő szemében a tisztesség kérdése, ezért hőseinek többsége az emberi mivoltát megtartani akaró, komoly sorspróbák elé állított személy.

Sokféle világot megmutat, egyszerre több oldalról (más-más szereplő aspektusából) is, hogy az olvasó a cselekmények mozgatórugóit alaposabban megismerhesse. Minden alakja hiteles, valóságghűen megformált karakter. A történetek pedig az életből vett minták alapján – nemegyszer megélt élmények felhasználásával – készültek.

A gyűjtemény egyik legjobban sikerült darabja egy elmeegógyintézetben játszódó történet (*A 110-es szoba*), amely négy gondozott szemüvegén keresztül tárja fel roppant érzékletesen, hogy hogyan egyszerűsödik le az élet a fogyatékosok világában, mik lesznek a mindennapok mozgatórugói, hová szöknek a megélt valóság bugyraiból a vágyak, az álmok és az emlékek.

Sokak által feldolgozott – mégis mindmáig izgalmas – témát vet föl az *Anyós* című novella, amelynek hőse a címszereplő által sokszor megalázott fiatalasszony, aki a gonosz anyós sírmegváltása kapcsán szembesül azzal, hogy egy elrontott élet milyen pazarlóvá tudja tenni a lelkiismeretet, s az utálkozás és a szeretethiány mennyire alá tudja ásni az emberi kapcsolatokat, s hogy a tisztesség, a lelkiismeret tisztasága mennyivel többet ér, mint a zsigeri gyűlöletbe csomagolt kivagyiság és bosszúszomj.

Az erkölcsi tartás és a tiszta lelkiismeret a kulcskérdése a 98 éves öregember messzi időkből előbukkanó emléktöredékeinek is (*Pali bácsi*), akit a háború idején kis híján lelőttek a partizánok, ám pár nappal később mégis megtagadta egy elfogott partizán kivégzését. Ugyancsak a gyötrő lelkiismeret áll a középpontjában *A börtönparancsnok* című alkotásnak is, amelynek szereplője képtelen feldolgozni az öt facsaró és felörlő emlékeket, és öngyilkosságba menekül. Ez a történet már a messzi múltba, a sztálinizmus világába kalauzolja az olvasót.

A csernobili tragédia utóhatását nyomon követő elbeszélés (*Apa hagyatéka*) egy korábbi kötetben megjelent mű (*Hősök vagy áldozatok?*) folytatásaként is értelmezhető. A szüleit, testvérét elvesztő – a katasztrófa idején mindössze 6 éves – fiú kutatja 24 év után saját gyermekkori és a mentésben elhunyt édesapa emlékét. A fiú – a sugárfertőzés okozta esetleges mellékhatásoktól való félelmében – nem meri kockáztatni a gyermekvállalást. Ezt a lelket nyomorító szorongást kell önmagában helyre tennie. Az elbeszélés formai érdekessége, hogy – miközben kívülről látjuk az egyes szám 3. személyű alaptörténetet – párhuzamosan be vannak illesztve a fiú egyes szám 1. személyben megfogalmazott emléktöredékei.

Hasonlóan izgalmas a mérkőzést testi-lelki fáradtsága miatt feladni készülő teniszező drámai pillanatait megörökítő írás (*Az ötödik szett*), vagy a lottónyereményüket titokban tartani akaró család megpróbáltatásait feldolgozó mű (*A nyertes*). Míg az előbbiben az ösztönök győzelemhez segítik a főhőst, addig a másik történet nem csupán egy család fokozatos szétesését vázolja fel, hanem ennél is tragikusabb végkifejlet következik be.

Bakacsi Ernő korábbi könyveiben is megkísérelte már történetekbe ágyazva bemutatni az '50-es évek (a Rákosi-korszak) visszásságait. Ezúttal is több írásban visszaköszönnek ezek a gyászos pillanatok (*A begyűjtési felelős, Jogállam*). Mindkét mű az emberi tehetetlenség és kiszolgáltatottság irányából közelítve ábrázolja, hogyan válik kilátástalanná az egyén sorsa, s hogy ebből a helyzetből természetes megoldás – amíg a rendszer fennáll – nem születhet.

Sajátos világba tereli az olvasót az *Újgazdagok* című novella, amelyben egy sikertelen öngyilkossági kísérletet végrehajtó asszony emlékei adják a drámai alapot, akinek mindenben és mindenkiben csalódnia kellett: a fiában, a lányában, a férjében. Nem csoda, hogy búcsúlevelet is csak a rendőrök számára hagy. Újra bebizonyosodik, hogy a vagyon nem minden. Hiába a gazdagság, ha az érzelmi kapcsolatok nem működnek. Az asszony cselekedete segélykiáltás, figyelmeztetés, de a hozzátartozókat ez sem rendíti meg. A férj ezután is csak azon ügyeskedik, hogy a nyilvánosság ne értesüljön az öngyilkosságról, maradjanak abban a hitben, hogy baleset történt.

A kötet címadó (és egyben záró) darabja egy kisregény. Krimiszerű – de mégsem szimpla detektívtörténet. Két – egymással kapcsolatba hozható – gyilkosság feltárásán dolgozik a rendőrség, és a nyomozati szakasz során tett kihallgatások, vizsgálódások több irányba is elkalauzolják az olvasót. A gyanúsítottakkal folytatott beszélgetések különböző háttérű szereplők életszemléletét, világról alkotott felfogását világítják meg. Képet kapunk azokról a mozgatórugókról, amelyek köznap gondolkodásukat befolyásolják, és azokról a reakciókról, amik életszemléletüket jellemzik. Természetesen a történet végén a gyilkos személyére és cselekedetének indítékaira is fény derül.

Jó tempójú, lüktető, olvasmányos írásokat adott közre Bakacsi Ernő. Amint azt Kődöböcz Gábor is megfogalmazza a kötet előszavában: „*Bakacsi Ernő esetében még a levegővétel is az írás ritmusához igazodik.*”

A művek középpontjában a szeretet és a tisztesség – vagy ezek hiánya – áll. Az emberi kapcsolatok mélységének bemutatásával az egymáshoz ragaszkodás csodatévő erejét, a kitartás boldogulást segítő eredményét vázolja fel a szerző. Mind ezt sohasem túlromantizált árnylatban, hanem nagyon is földközelin, realiztikusan. Emellett folyamatosan jelen vannak a másik fél eltaszításából, bántásából adódó kapcsolatromboló (és mérgező) negatív hatások.

Az író – ahogy azt korábbi munkáiból is megszokhattuk – „közvetlen, szóki-mondó hangnemben fogalmazza meg gondolatait. Véleményt formál, de nem ítél-kezik. Dokumentarista nyersességgel írja le a körülöttünk és bennünk formálódó világot, annak szerethető oldalát éppúgy, mint a kevésbé örömteli, válságos – ne-tán abszurd – pillanatait.”

(Hungarovox Kiadó, Budapest, 2021)